

του ἱερὰν Μονὴν καὶ νὰ τὴν μεταβάλλουν εἰς πνευματικὸν φυτώριον καὶ ἀληθῆ ὄασιν ἐν ἐρήμῳ. Σὺν τῷ χρόνῳ λόγῳ τοῦ νέου συστήματος αἱ ἀργαὶ γαστέρες καὶ οἱ ὡς πλουτισμὸν ἔχοντες τὴν εὐσέβειαν δὲν θὰ δύνανται νὰ ζήσουν ἐν ταῖς Μοναῖς καὶ ἐπομένως φυσιολογικῶς θὰ ἀποσύρῳνται εἴτε διὰ τοῦ θανάτου εἴτε ἄλλως πως, θὰ προσέρχονται δὲ ὡς μοναχοὶ εἰς τὸ ἐξῆς μόνον οἱ θέλοντες νὰ ζήσουν τὴν ὄντως ἀγγελικὴν μοναχικὴν ζωὴν. Ἐπίσης θὰ ἠδύναντο ἢ μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξηγνάγκαζον οἱ Μητροπολίται τοὺς κακῶς ἐν ταῖς πόλεσι διαβιῶντας ἀγάμους κληρικοὺς νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰς μονὰς των καὶ ἐκεῖ νὰ ἐργασθοῦν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν συναδέλφων των καὶ τῆς Μονῆς των ὁπόθεν τμηματικῶς καὶ κατὰ περιόδους, καὶ δι' ὠρισμένον χρόνον νὰ κατέρχονται εἰς τὰς πόλεις πρὸς φωτισμὸν τῶν πιστῶν ὡς ἔπραττον καὶ οἱ μοναχοὶ τῶν πρώτων αἰῶνων.

Η ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Ἀποδεκτῆς ἅπαξ γενομένης τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, κατ' ἀνάγκην θὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν ἀθανασίαν της καθ' ὅτι καὶ κατὰ τ' ἀνωτέρω ἄνευ ταύτης ἔκειναι εἶνε περιττὴ καὶ ἀκατανόητος, ἢ δὲ δημιουργία παιδιὰ ἀπλῆ καὶ ἄσκοπος. Ἡ Γραφὴ τὸ ὑποστηρίζει: «Ἐγὼ εἰμι Θεὸς ζώντων». Ἄλλως λογικῶς ἔτι πλεῖον τοῦτο ἀκατανόητον, καθ' ὅτι ἀφ' οὗ ἢ ὕλη δὲν καταστρέφεται τελείως πόσῳ μᾶλλον τὸ πνεῦμα. Ἐν νὰ ἐκχυθῆ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν, κατὰ τοὺς Πανθειστὰς, ἢ νὰ μεταβληθῆ εἰς ἄλλου εἶδους δύναμιν, κατὰ τοὺς ὕλιστὰς, εἶνε ἠθικῶς καὶ κατὰ πάντα λόγον ἀπόβλητον καθ' ὅτι τότε ἐγείρονται τὰ προβλήματα: διατί ζῶμεν, ὑποφέρομεν, θυσιαζόμεθα; ποῦ ὑπάγωμεν; ποιοὶ εἰμεθα; ποῦ ἢ θ. Νέμεσις; αἱ μεγάλαὶ ἰδέαι, ἡ ἀρετὴ λόγος ἀρ' ἦν; τίς θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ κακὸν καὶ θὰ μᾶς συνδράμῃ εἰς πρόοδον; διατί; Χάριν ταύτης μᾶς ἐδόθη ὁ λόγος εἶδ' ἄλλως θὰ τὸν ἐξρησιμοποιούσαμεν πρὸς αὐτοχειρίαν καὶ ὄχι πρὸς πρόοδον. Αἱ ἐν τῇ Ἀπολογητικῇ ἀπαντῶσαι πλεῖστα ἀπέλειπον ἀπλῆς ἀποδείξεως καὶ συνοψι-

ζόμεναι εἰς τὴν Τελολογικὴν, Ὀντολογικὴν, Ἠθικὴν καὶ Ἱστορικὴν, ἐν τῇ Λογματικῇ ἀπλῶν ἐνδείξεων θέσιν μόνον κατέχουν, ἐφ' ὅσον αἱ ἀποδείξεις προσωρίσθησαν διὰ τὰ ἀντιληπτὰ εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, εἰκασίαν μόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον βεβαίαν δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν κατάληψιν οἶον ἢ νοητὴ ψυχῆ.

ΜΕΡΗ ΑΥΤΗΣ

Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶνε μία καὶ ἀπλῆ ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ ἐτέραν τῆς ἀθανασίας της ἐνδείξιν. Τῇ θεωρίᾳ τοῦ Πλάτωνος στοιχῶν ὁ σοφὸς Ἀποκλιναρίος ἵνα ἐδραϊώσῃ τὰς περὶ Ἰησοῦ ὡς Σαρκοφόρου θεοῦ θεωρίας, διχοτομεῖ τὴν ψυχὴν, ἐσχάτως δὲ καὶ τινες Διαμαρτυρόμενοι παρερμηνεύοντες ἰδίᾳ τὰ (Α' Θεοσ. 5, 23 καὶ Ἐβρ. 4, 12) ἐπιζητοῦν διαφορὰν μεταξὺ ψυχῆς καὶ πνεύματος. Καὶ ἡ μὲν Πλατωνικὴ θεωρία τοῦ Ἀποκλιναρίου εἰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς δομημένη καὶ πρὸς ἄλλο τέλος τείνουσα κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Αἱ τῶν νεωτέρων ὁμῶς γινῶμαι ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν δογματικὸν χαρακτῆρα ἢ ἐν ταῖς ἀκολουθίαις των δὲν προσκρούουν εἰς δόγμα εἶνε ἀσπασταὶ ὡς γινῶμαι ἐρμηνευτῶν ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένα. Καὶ παρ' ἡμῖν ἐσχάτως ἠγέρθη μέγας θόρυβος, ὡς μὴ ὄφειλε, περὶ τοῦ ἀπλοῦ αὐτοῦ ζητήματος. Ἡ λέξις πνεῦμα ὡς καὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ Γραφῇ εἶνε πολυσήμαντος καὶ ἰον σημαίνει τὸ Ἄγ. Πνεῦμα. 2ον Ἠνοήν, 3ον Λογικὸν πνεῦμα δηλ. ἀδιαίρετον ψυχὴν καὶ ἀπλῆν, 4ον Ἀγγέλους καλοὺς τε καὶ κακοὺς. 5ον Ροπήν, κλίσιν, φοράν, διάθεσιν καρδίας π. χ. πνεῦμα πονηρίας. 6ον θ. χάριν ἀνακαινίζουσαν π. χ. τὸ πνεῦμα μὴ σβένυτε... Τὴν τελευταίαν ταύτην σημασίαν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλείστων πατέρων ἔχει ἡ λέξις πνεῦμα ἐν τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις, ἢ δὲ λέξις ὀλόκληρον—ἀμείωτον. Τίθεται δὲ ἡ λέξις πνεῦμα ἢ κατὰ τὸ Σημιτικὸν τοῦ παραλληλισμοῦ ἰδίωμα ὡς π. χ. μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμα μου... Ἡ ἀσχέτως ἀντὶ τῆς λέξεως ψυχὴ ὡς π. χ. ὁ Λουκᾶς ἀναφέρων δύο ὅμοια συμβάντα δηλ. ἀναστάσεις εἰς Ἡράεις καὶ Εὐαγγέλιον, καὶ μεταχειρίζεσθαι ἐναλλάξ τὰς λέξεις ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Ἡ ἵνα δηλωθῆ τὸ ἀνότ' ῥον, πνευματικώτερον μέρος τῆς ψυχῆς ἐξ οὗ παρὰ Παύλῳ ἰδίᾳ καὶ ἡ διάκρισις τῶν πνευματικῶν ἢ κατὰ πνεῦμα πρὸς τοὺς ψυχικοὺς ἢ κατὰ σάρκα... δηλ. τοὺς ἀφοσιωμένους πρὸς τὸν Θεὸν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς παραδιδόμενους εἰς τὴν σάρκα.

“Ὅθεν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ λέγουν παρέδωκε τὸ Πνεῦμα ἐν ᾧ ἐπὶ Ἡρώδου, Ἀναγίου, Σαπφείρης ἐξέψυξαν.... Ἡ ἐνιαχοῦ δὲ ὑποδηλουμένη τριχοτομία ἢ ἐκ τῆς ἐννοίας ἀναορεῖται ἢ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς (ὡς π. γ. ὁ Αὐγουστίνος) τὸ ἐπεξηγεῖ). Ἡ θεωρία αὕτη οὔσα ὡς ἀπλή ἐρμηνεία ἀβλαβής, ὡς **δόγμα ὁμῶς ἄγει ἐνθεν μὲν εἰς τὸν Ὑλισμόν**, θεωρουμένης τῆς ψυχῆς θνητῆς, ἐνθεν δὲ εἰς τὸν Πανθεισμόν, ὡς θεωροῦσα τὸ πνεῦμα ὄν ἐκ τῆς θ. οὐσίας οὐσίας. Ἰδίᾳ παρὰ Γρηγ. Νύσσης πολεμοῦντι τὸν Ἀπολλινάριον λύεται τὸ ζήτημα σαφέστατα.

ΣΥΣΤΑΣΙΣ

Περὶ τῆς συστάσεως καὶ μεταδόσεως αὐτῆς τρεῖς θεωρίαι ἀνεφάνησαν. Αἱ τῆς Προϋπάρεξως, Δημιουργίας, Μεταφτεύσεως. Καὶ ἡ μὲν πρώτη οὔσα Πλατωνικὴ ἰδίᾳ θεωρία καὶ ὑποστηρικθεῖσα παρὰ τοῦ Ὁριγένους καὶ νεωτέρων φιλοσόφων καὶ θεολόγων, κατεδικάσθη ἐπισημῶς ὑπὸ τῆς 5ης Οἰκουμ. Συνόδου. Ἡ θεωρία αὕτη ἀντίκειται ὄχι μόνον τῇ Γραφῇ π. γ. (Ρωμ. 5,12-18) ἀλλὰ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ πείρᾳ, καθ’ ὅτι ἡ Γραφή λέγει ὅτι ἡ ἁμαρτία ἤρξατο μετὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπόστασιν, ἐν γένει δὲ εἶναι ἀνεξήγητον πῶς δὲν ἐνθυμούμεθα τὰ κατὰ τὸν πρόφην βίον μας καὶ πῶς θὰ λύσωμεν τὰ ἄπειρα προβλήματα ἅτινα ὀρθοῦνται πρὸ ἡμῶν διὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς, καὶ διατὶ νὰ δεχθῶμεν θεωρίαν ἀντιφάσκουσαν τῇ Γραφῇ καὶ τῇ καθ’ ἡμέραν πείρᾳ χωρὶς κἂν νὰ μᾶς ἐξάγῃ ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς μεταδόσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἁμαρτίας; Μετ’ αὐτὴν μένουσιν αἱ δύο ἄλλαι, ὑπὲρ οὐδεμιᾶς δὲ ἀπέκλινεν ἡ γνώμη τῆς Ἐκκλησίας ἐπισημῶς. Ἡ τῆς Μεταφτεύσεως ἔχει πλείστους ἐπιφανεῖς Πατέρας μετ’ ἑαυτῆς, τὸν εἰσηγητὴν Τερτυλλιανόν, Μ. Ἀθανάσιον, Γρηγόριον Νύσσης καὶ λοιποὺς τῆς Λύσεως ἰδίᾳ Πατέρας ἐξ ὧν ὁ Αὐγουστίνος κυμαίνεται. Κατ’ αὐτὴν αἱ ψυχαὶ φύονται, καὶ μεταφτεύονται διαδοχικῶς διὰ τῆς γεννήσεως ἀπὸ τῶν πρωτοπλάστων ὡς αἱ ἀποσπάδες τοῦ δένδρου. Συνάδει δὲ τοῦτο πρωτίτως πρὸς τοὺς νόμους τῆς γεννήσεως τῶν ἄλλων φυσικῶν ὄντων, πρὸς τὴν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ πνεῦμα αὔξησιν τοῦ σώματος καὶ ἐν τῇ Γραφῇ δυνατὸν νὰ συνηγοροῦν χωρὶα τινὰ ὑπὲρ αὐτῆς ὡς π. γ. (Γεν. 5,3) καθ’ ὃ ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησε τὸν Σὴθ κατ’ ἰδίαν εἰκόνα, ἐξηγεῖ τὴν μεταβάσιν τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἐξαίρει τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ τοῦ νὰ δημιουργήσῃ ἐφ’ ἑαυτῆς καὶ νῦν νὰ κυβερνᾷ μόνον προ-

νοῶν. Ἄλλ’ ἡ θεωρία αὕτη ὄχι μόνον δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν ὑπεροχὴν πνευματικῆς καὶ ὄχι φυσικῆς γεννήσεως τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑτεροχίαν ἄγει, καθ’ ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶνε προϊὼν ξένων παραγόντων ἀναγκαῖον. Ἀλλὰ καὶ ἡ generativism δὲν εἶνε εὐαπόδεκτος, ὅτι δηλαδὴ συνφδὰ τῷ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε οἱ γονεῖς ἔλαβον καὶ τὴν ὑπερφυᾶ δύναμιν νὰ παράγουν καὶ ψυχὴν ὡς καὶ τὸ σῶμα. Ἐκτὸς τούτου ἀφ’ οὗ καὶ οἱ ἄγγελοι ἐφ’ ἅπαξ ἐδημιουργήθησαν, πῶς δι’ ἡμᾶς νὰ γίνηται διαρκῆς δημιουργία; ἀλλὰ καὶ ἡ γενεοιοργὸς δύναμις πῶς ἐνεργεῖ παρὰ τὴν γνώμην τῶν γονέων; Ἡ προπατορικὴ δὲ ἁμαρτία αὕτη δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἀμέσως γεννήτορος καὶ ἐκ τοῦ Ἀδὰμ μόνον ἐμμέσως ἐφ’ ὅσον οὗτος ἐξ αὐτοῦ διαδοχικῶς τὴν παρέλαβεν. Ἐκτὸς τούτου ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν γονέων καὶ ταύτης τὸ μέγεθος ποικίλον ἔστα, ἀλλὰ καὶ καθαρθέντων τούτων ταύτης πῶς ἐμοὶ μεταδίδεται;

Ἡ τῆς Δημιουργίας θεωρία ἐξαίρει τὸν ἄνθρωπον λίαν καθ’ ὅτι κατ’ αὐτὴν λαμβάνει ἕκαστος παρὰ Θεοῦ ἀπ’ εὐθείας τὴν ἀρχὴν. Πλείστα χωρὶα τῆς Γραφῆς φαίνεται ὅτι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ αὐτῆς ἐμμέσως. Π. γ. (ψαλ. 32,15) ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν (Ζαχαρ. 12,1-2) πλάσσει πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ (Β. Μακαβ. 7,22 καὶ 23) ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην καὶ τὴν ἐκάστου στοιχεῖωσιν ἐγὼ διεορῶθησα. Ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία αὕτη εἶναι μονομερῆς ὡς παριδῶσα τὴν ἁμαρτίαν ἐδρεύουσαν ἐν τῷ σώματι καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἄσπιλον ψυχὴν περιβάλλουσαν ὅπερ οὔτε ἐν τῇ Γραφῇ συνάδει οὔτε ἄλλως εἶναι δεκτόν. Τὸ ὀρθὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο αὐτῶν θεωριῶν εἶνε, δηλ. ὁ ἄνθρωπος εἶνε προϊὼν θείας καὶ ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τῆς δημιουργικῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως συνεργοῦσης ἐν τῇ γεννήσει ἐγὼς ἐκάστου.

Η ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Τὸ «Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει», εἰς τὸ σῶμα ἀναφέρεται. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀθάνατος σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, ὁ δὲ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ὀψώνιον τῆς ἁμαρτίας. Διὰ τῆς οικειώσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως βεβαίως δὲν ἀπολαμβάνομεν τὴν σωματικὴν ἀειζωίαν μετὰ τῆς πνευματικῆς, ἀλλὰ ὁ θάνατος οὕτω καθίσταται ἡττον σκληρὸς καὶ ἀποτρόπαιος. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πρέπει νὰ τονίσωμεν τὸ ὅτι ἔχομεν τριῶν εἰδῶν θανά-

τους: *τὸν φυσικὸν* = (εὐεργεσία, ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἀθάνατον γένηται) δηλ. χωρισμὸν πρόσκαιρον τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος· *τὸν πνευματικὸν ἢ ἠθικὸν* δηλ. τὸν διὰ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν = (σκοτισμὸς νόσος καὶ ὄχι φορὰ πρὸς Θεὸν καὶ ἀσθένεια βουλήσεως)· *τὸν αἰώνιον* = (ἀπιστία), ὅστις εἶναι ὁ αἰώνιος χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Μετὰ θάνατον ἀμέσως ἐπέρχεται ἡ μερικὴ κρίσις, ἀλλὰ δὲν ἀπολαμβάνομεν ἀμέσως πλήρως τὸ μέτρον τῆς ἀμοιβῆς ἢ τῆς ὀδύνης ἥτις εἶνε διάφορος παρ' ἐκάστῳ μέχρι τῆς Καθολικῆς Κρίσεως ὅτε καὶ τὰ σώματα ἀνιστάμενα καὶ μεταλασσόμενα θὰ περιβάλλωσι τὰς ψυχὰς καὶ θὰ ὑποστοῦν τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ Ἀκαίωκρίτου ὁμοῦ καθ' ὅτι καὶ ὁμοῦ τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ φαῦλα ἐποιήσαντο. Ἐν τῇ μέσῃ καταστάσει αἱ ψυχὰι εἶναι ἀσώματοι, ἔχουν αὐτοσυνειδησίαν, αἰσθάνονται, ἀντιλαμβάνονται καὶ ἐκτελοῦν συνελόντι εἰπεῖν ἀπάσας τὰς ψυχικὰς λειτουργίας, ὅπερ πολλαχοῦ ὑπὸ τῆς Γραφῆς μαρτυρεῖται· π.χ. ἐν τῇ παροβολῇ τοῦ Πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. Τὸ κοιμᾶσθαι ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ σῶμα, καθότι ἀπέναντι τοῦ ἀπείρου χρονικοῦ διαστήματος τοῦ μετὰ τὴν Β'. Παρουσίαν τὸ μέχρι αὐτῆς μεσολαβοῦν εἶναι ἐλάχιστον, ὅθεν εὐλόγως πρὸς ὕπνον παραβάλλεται. Ἐὰν τοῦτο δὲν συμβαίνει τότε 1ον αἱ ψυχὰι μετὰ θάνατον ἢ εὐρίσκονται ἐν νάρκῃ, δηλ. οὔτε χαίρουν, οὔτε λυποῦνται ὡς διδάσκουν ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ οἱ ἀρχαῖοι θνητοψυχίται, 2ον ἢ τελειοποιοῦνται. Ἄλλ' ἐν τῷ Ἄδει οὐκ ἔστι μετάνοια. 3ον ἢ ἡ γενικὴ κρίσις γίνεται ἀμέσως ὡς διδάσκουσι μερικοὶ διαμαρτυρόμενοι παρερμηνεύοντες τὴν παροβολὴν τοῦ Πλουσίου καὶ Λαζάρου. Ἄλλὰ τὸ μὲν πρῶτον ἀπορρίπτεται ἄρδην ὑπὸ τῆς Γραφῆς, τὸ δὲ δεύτερον ὑπὸ τῆς Γραφῆς καὶ ἠθικῆς ἡμῶν συνειδήσεως καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ Γραφῇ σχεδὸν παραβλέπεται ἐν τῇ σπουδῇ ἀλλ' ἐν ταῖς παραδόσεσι σάφως ἀναφέρεται. Κατιδόντες οἱ θιασῶται τοῦ δευτέρου ὅτι ἡ θεωρία των ἀντιβαίνει πρὸς τὴν ἠθικὴν πρόοδον ὡς χαλαροῦσα τὰ ἦθη, περιορίσαν αὐτὴν λέγοντες τινες ὅτι ἐν τῇ μερικῇ κρίσει μόνον οἱ κλητοὶ καθορίζουν τὴν τύχην των, οἱ δὲ λοιποὶ ἀναπτύσσουν τὸ ἐδῶ ἠθικὸν ποιόν των μὴ δυνάμενοι ὁμῶς μήτε οἱ μὲν νὰ ἐκπέσουν, μήτε οἱ δὲ νὰ ἐπιστρέψουν. Κατὰ τὴν πρώτην θεωρίαν ὁ μέσος χρόνος εἶνε ἢ χρόνος ἡσυχίας καὶ ὕπνου ἢ ἀνυσύχου προσδοκίας τόσον διὰ τοὺς ἀδίκους ὅσον καὶ διὰ τοὺς δικαίους. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ὁ μέσος χρόνος εἶνε συνέχεια τοῦ

παρόντος· ἡ διαφορὰ δὲ ἔγκειται μόνον εἰς τὴν ἔλλειψιν τοῦ σώματος. Ἀμφότεραι ἀντίκεινται πρὸς τὰ δύο Γραφικὰ διδάγματα. Α.) ὅτι αἱ ψυχὰι τῶν δικαίων ἀποχωροῦν εἰς Θεὸν καὶ τῶν ἀδίκων εἰς ὀδύνην καὶ Β.) ὅτι ὁ παρὼν κόσμος μόνον εἶνε στάδιον τῆς θ. χάριτος ἐξ οὗ ἤρτηται ἢ ἐν τῇ Μ. Ζωῇ τύχῃ. Πλὴν τοῦ Ἰουστίνου, Τερτυλλιανοῦ καὶ Χιλιαστῶν, πάντες οἱ Πατέρες δέχονται ἐκτὸς τῆς Γενικῆς ἢν σφόδρα τιμῶσι καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν προσμένουν καὶ Μερικὴν κρίσιν. Τὸ ἀληθὲς ταύτης εἰκονίζεται ἐν τοῖς τελωνίοις καὶ πονηροῖς πνεύμασι ἃ αἱ ἐντεῦθεν ἀποδημοῦσαι ψυχὰι συναντῶσι κατὰ Πατέρας τινὰς καὶ Ἐκκλησ. εὐχάς. Ὅθεν ὅτε ὕπνος καὶ ἡ ἀνάπτυξις πανταχόθεν καταδικάζονται μετὰ τῆς Ὁριγενείου δόξης περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἃ διατυποῖ ἐν τῷ, *Περὶ ἀρχῶν*, συγγράμματί του καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του ἐκδοθέν. Εὐσεβόφρονες διάνοιαι μὴ ἐμβαδύνασαι εἰς τὴν μελέτην τῆς Γραφῆς καὶ ἀπορροφηθέντες κυρίως ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Θεὸς οὐ θέλήσει θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἕως τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, πλάττουσι θεωρίας, αἰτινες ἴσως εἶναι λογικῶς εὐλογοὶ ἀλλὰ δὲν ἐπιταῖ ὅτι εἶνε καὶ δογματικῶς βέβαιοι. Θέλουν νὰ λύσουν τὸ δίσυτον πρόβλημα τῆς θέσεως τῶν ἀβαπτίστων νηπίων, ἐθνικῶν κ. τ. λ. καὶ προσπαθοῦν νὰ βιάσουν χωρὶα τινὰ τῆς Γραφῆς ὅπως τὰ συμφωνήσουν πρὸς τὰς εὐσεβεῖς ἀλλὰ προπετεῖς ιδέας των. Βεβαίως κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον οἱ μὴ κληθέντες εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἴσως κριθοῦν κατὰ τὸν ἠθικὸν νόμον κατὰ τὸν Πίον Θ., ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀπόλυτον περὶ τούτου βεβαιότητα, ὡς μὴ μαρτυρουμένου τούτου ὑπὸ τῆς Γραφῆς. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ ἐξαιρωμεν τὴν μίαν κρίσιν πρὸς βλάβην τῆς ἄλλης ὡς οἱ ἀρχαῖοι Διαμαρτυρόμενοι καὶ Δυτικοὶ λέγοντες ὅτι οἱ δίκαιοι ἀπολαύουν τελείως ἐν τῇ Μερικῇ, ἢ δὲ διαφορὰ ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι κατὰ τὴν Γερικὴν θὰ ἀπολαύη καὶ τὸ σῶμα. Ἐπίσης τούναντίον τὴν Γενικὴν ἐξαιρουν ὑπὲρ τὸ δέον οἱ δεχόμενοι τὸν ὕπνον ἢ τὴν τελείωσιν κατὰ τὸν διάμεσον χρόνον.

Ἀδικοῦνται οἱ δίκαιοι ἀναμένοντες τὴν Γ. κρίσιν; οὐκ ἐκείνους ἠδίκησεν ἀλλ' ἡμᾶς ἐτίμησε καὶ γὰρ αὐτοὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀναμένουν... τὸ γὰρ ὁμοῦ δοξασθῆναι μεγάλη ἡδονὴ (Χρυσόστ.) Ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι ἕως οὗ ἀνταποδῶς μοι (Δαυτδ)· «ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι» Παῦλος) «οὐδὲ οἱ δαίμονες τελείως ἐ-

κρίθησαν.....» (Πέτρος). Ὡστε οὐδόλως ἀδικοῦνται. (ἀκολουθεῖ)

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

(Συγέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ ζωογόνος καὶ ζωηπάροχος, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἀἴη, καὶ ὁ ἠθικὸς ἐκεῖνος ἥλιος ὅστις διαχέει ζωὴν, φῶς καὶ θερμότητα. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνέστησεν ἐκ τοῦ τάφου κοινωνίας καὶ ἔθνη καὶ ἐξημέρωσε καὶ ἐξεπολίτισε τὰ νῦν ἐπὶ τῆς σκηπῆς τοῦ κόσμου εὐρισκόμενα καὶ μεγαλοφυεῖντα ἔθνη. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ μέγας ποταμὸς ὅστις πελαγίζων καταρδεύει τὰς ψυχὰς τῶν πιστευόντων καὶ οὕτω γονιμοποιεῖται ὁ ἅγιος τῆς ἠθικῆς σπόρος. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνέπτυξε τὰς μεγάλας ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀληθείας αἵτινες ἀνεγέννησαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἠῤῥησε τὸ μεγαλειῶδες δένδρον τῆς ἀνθρωπίνης ἐξημερώσεως ὑπὸ τὴν ἀναφυκτικὴν τοῦ ὁποῦ οὐκ ἀναπαύεται σήμερον σύμπασα ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης. Ὁ ἀνθρώπος ἄνευ Χριστοῦ εὐρίσκειται μέσα εἰς βαθὺν ἔρεβος. Εἶναι κάλαμος ὑπὸ ἀνέμον σαλευόμενος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος τῆς ἀνθρωπότητος λίθος. Τὰ ἔθνη ἄνευ τοῦ Χριστοῦ πίπτουν καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐγείρονται. Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀσύλληπτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ καὶ ἀκαταγώνιστος. Ἡ ἀδέκαστος Ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι τὰ ἔθνη τὰ προσβληθέντα ὑπὸ τῆς μολυσματικῆς τῆς διαφθορᾶς νόσου ἔπεσαν, ἠνωρθώθησαν δὲ καὶ ἔλαβον νέας δυνάμεις εὐθύς ὡς ἐπλησίασαν καὶ πάλιν τὸν Χριστὸν ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς. Ὡστε ὁ Χριστὸς εἶναι Σωτὴρ ὅχι μόνον ὑπὸ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐποψιν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔθνη καὶ κοινωνικὴν τοιαύτην.

Ἡ θρησκεία εἶναι ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ. Εἶναι ἀπόρροια καὶ ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς ἡμῶν φύσεως. Εἶναι ἐνδείξεις τῆς ἐνδεΐας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐν τῷ Θεῷ ἀναπαύσεως. Μετὰ τῆς θρησκείας συνδέεται ἀναποσπάστως καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι καθαρότερα καὶ ἀγνωτέρα εἶναι ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐκδήλωσις ταύτης, ἡ λατρεία, τόσο καθαρότερος καὶ πνευματικώτερος εἶναι καὶ ὁ πνευματικὸς βίος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῶν πνευμάτων καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ἀληθοῦς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἀναπτύσσονται αἱ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁρμαί. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Ἡ ἀληθὴς ὁμῶς περὶ Θεοῦ ἰδέα ἐσκοτίσθη ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἱστορίας καὶ τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου ἡμαῦρσαν τὴν ἰδέαν ταύτην ἥτις φυσικῶς ὑπάρχει ἐγκατεσπαρμένη εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ὅθεν τὸ δεινὸν τῆς πολυθείας νόσημα παλαιόθεν ἐνσκήψαν ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος κατεβίβρωσκεν αὐτὸ ἠθικῶς καὶ κατεῖχε δέσμιον ἐν τῇ πλάνῃ ἐπὶ χιλιετηρίδος ὀλοκλήρους.

N. Π.

Ἄρχιμ. ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ Α΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΡΟΥΘ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

(Συγέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Ἡ Νωεμίν, ἐπειδὴ φαίνεται, ἐσκέφθη ὀρμώτερον, ὅτι ὡς ἄποροι καὶ ἀπροσάτευτοι γυνή, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσωσι τρεῖς γυναῖκες, μηδὲ ἐλάχιστον ἔχουσαι πόρον ζωῆς, διὰ τοῦτο ἐνόμισε καλὸν νὰ προτρέψῃ τὰς νύμφας αὐτῆς νὰ ἐπιστρέψωσι, λέγουσα πρὸς αὐτὰς μετὰ μητρικῆς στοργῆς καὶ πολλῆς συμπαιθείας: Θυγατέρες μου, ἀφήσατε ἐμὲ καὶ ἐπιστρέψατε ἐκάστη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὅπου θὰ εὕρητε προστασίαν καὶ στήριγμα. Διὰ τὴν νὰ κοπιᾶσθε ἀνωφελῶς καὶ νὰ ἀκολουθήσθε γυναῖκα πτωχὴν καὶ καταλειμμένην ὡς ἐμὲ, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς ὑμᾶς οὐδεμίαν βοήθειαν ἢ προστασίαν. Εὐχαριστῶ ὑμᾶς θυγατέρες μου, διὰ τὴν πολλὴν ὑμῶν πρὸς ἐμὲ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην. Κύριος ὁ Θεὸς μου τὸν ὁποῖον ἀπὸ καρδίας λατρεύω, εἶθε νὰ ἐλέησῃ καὶ προστατεύσῃ ὑμᾶς καθὼς ὑμεῖς ἠλεήσατε καὶ μετ' ἀγάπης προσηέχθητε πρὸς τοὺς τελευτήσαντας συζύγους ὑμῶν καὶ προσφιλεῖς υἱοὺς μου. Εὐχομαι ἀπὸ μέσης ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ ἀνταμείψῃ πλουσίως τὴν ἀθωότητα τῆς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἀμφοτέραι εἰσθε εἰσέτι νέαι τὴν ἡλικίαν, εὐχομαι νὰ εὕρητε ἀνάπαυσιν καὶ προστασίαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐξ ὑμῶν ἠθέληεν ἐκλέξει ὡς σύζυγον, ἀντὶ τῶν ἀποθανόντων υἱῶν μου. Εἶθε Κύριος ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ ὑμᾶς. Ταῦτα λέγουσα συγκεκινημένη ἡ Νωεμίν καὶ προτρέπουσα μετὰ δακρῶν τὰς νύμφας τῆς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἐνηγκαλίσθη καὶ κατεφίλησεν αὐτάς. Ἴδου ἐγκάρδιος μητρικὴ στοργὴ καὶ ἀγάπη εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου πενθερᾶς πρὸς τὰς ἀγαθὰς νύμφας αὐτῆς. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἡ Νωεμίν ἐνηγκαλίζετο καὶ κατεφίλει αὐτὰς διὰ νὰ τὰς ἀποχαιρείσῃ, ἡ Ὁρφά καὶ ἡ Ρουθ, χύνουσαι δάκρυα, ἐφώναζον κλαίουσαι καὶ λέγουσαι. Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, μήτηρ, μετὰ σοῦ θὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν λαόν σου. Εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς ἡμῶν δὲν θὰ εὐρωμέν τι ἀντάξιον τῆς μητρικῆς σου πρὸς ἡμᾶς στοργῆς καὶ ἀγάπης! «Μετὰ σοῦ ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν λαόν σου». Ἴδου βαθύτατος σεβασμὸς καὶ ἄ-